

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

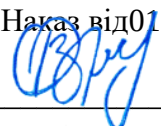
ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА **підвищення кваліфікації вихователів спеціальних ЗЗСО** **«ПРОФЕСІЙНИЙ АПГРЕЙД ВИХОВАТЕЛЯ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО** **РОБОТИ З ДІТЬМИ З ООП»**

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Клімкіна Наталія Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій; Синявська Ганна Олександрівна, завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти ХОППО ім. А. Назаренка)

Напрямок підвищення кваліфікації: психолого-педагогічний супровід дітей з ООП в умовах спеціального закладу освіти

Розроблено на основі професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800

Рецензенти:

Гаман Алла Миколаївна, директор Солобковецького навчально-реабілітаційного центру Хмельницької обласної ради;

Фрига Інна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, завідувач НМЦ професійного розвитку педагогічних працівників з охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність програми зумовлена зростанням кількості дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах освіти та необхідністю забезпечення їх якісного психолого-педагогічного супроводу. Сучасні підходи до роботи з дітьми з ООП вимагають від вихователя оновлених професійних компетентностей, уміння працювати з різними категоріями порушень розвитку, застосовувати індивідуалізовані методики та створювати безпечне, підтримувальне освітнє середовище.

Динамічні зміни в законодавстві, стандартах освіти та практиках інклюзивного й спеціального навчання потребують постійного професійного оновлення педагогів. Програма спрямована на формування сучасного бачення ролі вихователя, розвиток навичок взаємодії з командою супроводу, опанування ефективних методів роботи та підвищення якості освітнього процесу для дітей з ООП у спеціальних ЗЗСО.

Цільова група: вихователі спеціальних ЗЗСО

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у три навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість реалізації програми - 1 тиждень. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять із персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вихователів спеціальних ЗЗСО, відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800

Завдання підвищення кваліфікації:

- оновити професійні компетентності вихователів спеціальних ЗЗСО щодо організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами, з урахуванням сучасних психолого-педагогічних підходів та вимог нормативно-правових документів;
- сформувати практичні навички застосування індивідуалізованих методик і технологій роботи з дітьми з ООП, включно з методами розвитку комунікації, соціалізації, емоційної регуляції та поведінкової підтримки;

- підвищити здатність вихователів до ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу, зокрема у питаннях планування, реалізації та оцінювання індивідуальних освітніх траєкторій дітей;
- розвинути компетентності щодо створення безпечного, інклюзивного та підтримувального освітнього середовища, яке враховує потреби різних категорій дітей з порушеннями розвитку та сприяє їхньому всебічному розвитку.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. мовно-комунікативна, А3. інформаційно-цифрова, Б1. психологічна, Б2. емоційно-етична, Б3. компетентність педагогічного партнерства; В1. інклюзивна, Г1. прогностична, Г2. організаційна, Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- емоційних та поведінкових властивостей дітей, які пережили травматичні події;
- прояви стресу, тривожності, дезорієнтації, регресивної поведінки;
- фактори, що впливають на стабілізацію психоемоційного стану.
- інструментів, вправ та техніки для стабілізації психоемоційного стану після стресових ситуацій;
- методи сенсорної регуляції, дихальні техніки, вправи на заземлення;
- прийоми поведінкової підтримки та ненасильницької комунікації.
- актуальність концепції безбар'єрності в Україні на сучасному етапі розвитку освіти;
- шість основних напрямів концепції безбар'єрності;
- правила безбар'єрної комунікації та їх застосування в освітньому середовищі.
- нормативно-правові засади створення та функціонування безпечного освітнього середовища;
- основні положення законодавства України щодо охорони дитинства, протидії булінгу, дискримінації, насильству та порушенням прав дитини.
- поняття, складники та ознаки безпечного освітнього середовища;
- вимоги до організації безпечного освітнього простору в умовах очного, дистанційного, змішаного та індивідуального навчання.
- організаційні механізми фізичної, психологічної, інформаційної та цифрової безпеки;
- алгоритми дій педагогів у разі виявлення булінгу, ознак насильства, кризових ситуацій, порушення правил безпеки чи кіберзагроз.
- принципи міжвідомчої та внутрішньошкільної взаємодії щодо створення безпечного середовища;

- професійна відповідальність педагога за дотримання вимог безпеки, етики, захисту прав здобувачів освіти та конфіденційності персональних даних.
- засади формування культури безпеки, ненасильницької комунікації, партнерської взаємодії;
- педагогіка підтримки як основа безпечного освітнього простору.
- сутність понять: персональні дані, конфіденційність, цифрова безпека, кібербезпека, кібергігієна, цифровий слід;
- основні типи онлайн-загроз: фішинг, соціальна інженерія, шкідливе ПЗ, викрадення акаунтів, кібербулінг, шахрайство;
- принципи безпечного використання соцмереж, месенджерів, цифрових освітніх платформ;
- сучасні методи захисту цифрових пристроїв, акаунтів та електронних ресурсів.
- ключові поняття штучного інтелекту;
- можливості та обмеження ШІ в освітньому процесі;
- шляхи використання ШІ як інструмента педагога для комунікації, навчання, супроводу та безпеки

Уміння:

- розпізнавати ознаки психологічної травми у поведінці дитини та реагувати на них грамотно й коректно;
- запобігати повторній травматизації, контролювати та мінімізувати вплив тригерів;
- легалізовувати емоційні стани дитини, застосовувати психологічні інструменти для відновлення відчуття внутрішньої стабільності, безпеки та емоційної рівноваги.
- забезпечувати рівні права та можливості для всіх здобувачів освіти;
- інтегрувати принципи суспільної безбар'єрності в освітній процес та організовувати відповідні заходи;
- застосовувати правила безбар'єрної комунікації у взаємодії з дітьми, батьками та колегами.
- організовувати освітній процес відповідно до вимог безпеки, охорони праці, санітарно-гігієнічних норм і правил безпечної поведінки;
- виявляти ризики для фізичної, психологічної, соціальної та цифрової безпеки учасників освітнього процесу;
- планувати та реалізовувати заходи зі створення безпечного, інклюзивного, психологічно комфортного середовища;
- застосовувати алгоритми реагування на випадки булінгу, конфліктів, дискримінації, насильства, кібербулінгу та інших загроз.
- добирати безпечні форми, методи, прийоми та цифрові інструменти навчання відповідно до віку, потреб і форм здобуття освіти;

- організовувати комунікацію з учнями, батьками, колегами та фахівцями супроводу на засадах педагогіки партнерства;
- забезпечувати дотримання правил інформаційної безпеки, захисту персональних даних, академічної доброчесності та етичної взаємодії.
- інтегрувати здоров'язбережувальні, профілактичні та просвітницькі заходи в освітній процес;
- розробляти локальні правила, пам'ятки, інструкції, маршрути реагування та елементи внутрішніх процедур закладу освіти щодо безпеки;
- аналізувати власну професійну діяльність у контексті створення безпечного освітнього середовища та коригувати її відповідно до потреб здобувачів освіти.
- добирати та застосовувати інструменти ІІІ у професійній діяльності, проєктувати освітній процес із використанням ІІІ;
- використовувати сучасні інструменти ІІІ для створення персоналізованих навчальних матеріалів;
- оцінювати можливості та обмеження ІІІ в освітньому середовищі.
- ідентифікувати потенційні загрози цифровій безпеці в освітньому середовищі;
- оцінювати ризики, пов'язані з обробкою та поширенням персональних даних;
- застосовувати базові правила кібергігієни у професійній діяльності;
- розпізнавати ознаки фішингових повідомлень, шахрайських сайтів і спроб соціальної інженерії;
- налаштовувати параметри конфіденційності в соціальних мережах, месенджерах та цифрових освітніх сервісах;
- здійснювати базовий захист облікових записів, цифрових пристроїв і навчальних матеріалів від несанкціонованого доступу

Цінності та ставлення:

- визнання того, що зв'язок і довіра передують навчанню;
- переконання, що емоційна безпека важливіша за академічну успішність;
- готовність діяти для дитини як емоційний провідник, який допомагає проживати почуття та стани в умовах життєвих викликів;
- прийняття цінності психологічної підтримки, стабільності та турботи як основи розвитку.
- усвідомлення відповідальності за створення безпечного, безбар'єрного, інклюзивного та недискримінаційного освітнього середовища;
- відповідальне ставлення до збереження життя, здоров'я, гідності та прав усіх учасників освітнього процесу;
- нетерпимість до булінгу, дискримінації, приниження, стигматизації, мови ворожнечі та будь-яких форм насильства;
- орієнтація на дотримання прав дитини, принципів інклюзивності, безбар'єрності та педагогічної підтримки.

- готовність діяти на засадах поваги до особистості дитини, педагогіки партнерства та ненасильницької комунікації;
- готовність до своєчасного реагування на загрози безпеці та взаємодії з адміністрацією, батьками, психологічною службою та соціальними партнерами;
- дотримання професійної етики, академічної доброчесності та етичної взаємодії в освітньому середовищі.
- позитивне ставлення до впровадження практик психологічної підтримки, здоров'язбереження, цифрової безпеки та профілактики ризикованої поведінки;
- готовність формувати культуру безпеки та відповідальної поведінки в освітньому середовищі.
- відкритість до професійного саморозвитку у сфері створення безпечного освітнього середовища;
- мотивація до навчання впродовж життя, розвитку цифрової та ШІ-компетентності;
- відкритість до інновацій та використання сучасних технологій в освітньому процесі.
- усвідомлення правових та етичних аспектів використання цифрових технологій і штучного інтелекту;
- відповідальне ставлення до захисту персональних даних і конфіденційної інформації;
- усвідомлення особистої відповідальності за безпечну поведінку в цифровому просторі;
- критичне ставлення до інформації, отриманої через цифрові канали комунікації.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;

6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;

2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %). Максимальна кількість балів за тест - 40, прохідний бал - 28 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 9 год - лекційні заняття, 17 год - практичні заняття, 4 години – контрольні заходи.

№ з/п	Назва навчальних тем	К-сть годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Сам. робота	Контр. заходи
Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та створення безпечного інклюзивного середовища						
1.1	Роль вчителя у психосоціальній підтримці дітей з ООП під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання	3	1	2		
1.2	Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії	3	1	2		

1.3	Організаційні аспекти професійної діяльності педагога у створенні безпечного освітнього середовища	2	2			
Разом за модулем:		8	4	4		
Модуль 2. Методичний апгрейд вихователя: сучасні стратегії роботи з дітьми з ООП						
2.1	Адаптивні стратегії вихователя у роботі з дітьми з ООП: сучасні методики, інструменти та практичні рішення	2	1	1		
2.2	Педагогічна діагностика та індивідуалізація виховної роботи з дітьми з ООП у спеціальних ЗЗСО	2	1	1		
2.3	Соціально-педагогічні стратегії підтримки дітей з ООП у спеціальних ЗЗСО: взаємодія, середовище, розвиток	2	1	1		
2.4	Педагогічна практика. Проектування та реалізація адаптивних виховних практик для дітей з ООП у спеціальних ЗЗСО: від діагностики до впровадження	4		4		
2.5.	Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціального закладу загальної середньої освіти	1	1			
2.6.	Організація освітнього процесу у спеціальному закладі загальної середньої освіти із дотриманням державних стандартів повної загальної середньої освіти	2		2		
Разом за модулем:		13	4	9		
Модуль 3. Цифрова компетентність педагога						

4.1	Безпека в цифровому суспільстві та в освітньому середовищі	2		2		
4.2	Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті	2		2		
Разом за модулем:		4		4		
Підсумкові заходи						
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1	1			
2	Контроль знань (тестування)	2				2
3	Підсумкова конференція з обміну досвідом	2				2
Разом:		5	1			4
Усього		30	9	17		4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та створення безпечного інклюзивного середовища

Тема 1.1. Роль вчителя у психосоціальній підтримці дітей з ООП під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання.

Психологічні та конструктивні підходи педагога як запорука створення безпечного простору для дитини з особливими освітніми потребами. Роль педагога як емоційного провідника для дитини. Повернення в дитини відчуття контролю і безпеки. Практичні інструменти вчителя на уроці (емоційні паузи, легалізація емоцій, зниження когнітивного навантаження).

Травмофокусоване навчання як підхід, який замінює ключове питання вчителя до дитини з «Що з тобою не так» на «Що з тобою сталося?». Основні підвалини підходу: безпека, зв'язок та саморегуляція.

Тема 1.2. Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії

Безбар'єрність – нова суспільна норма в Україні. Освітня безбар'єрність. Шість напрямків безбар'єрності. Світові практики концепції безбар'єрності. Мандрівка «Довідником безбар'єрності». Приклади бар'єрів. Рекомендації щодо мовної безбар'єрності. Створення інклюзивного безбар'єрного освітнього середовища. Вектори концепції безбар'єрності: фізична,

інформаційна, суспільна, економічна, цифрова та освітня. Основа безбар'єрності – доступність, толерантність, рівність та взаєморозуміння. Безбар'єрна країна – модель суспільства без обмежень, з широким колом можливостей для кожного.

Тема 1.3. Організаційні аспекти професійної діяльності педагога у створенні безпечного освітнього середовища

Нормативно-правові засади забезпечення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. Організація безпечного, інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Вимоги до професійної діяльності педагогічного працівника щодо забезпечення безпеки освітнього процесу в умовах різних форм здобуття освіти. Ризики освітнього середовища та їх типологія (фізичні, психологічні, соціальні, інформаційні, цифрові). Організаційні механізми попередження та реагування на випадки булінгу, насильства, дискримінації, кіберзагроз. Алгоритми дій педагогічного працівника у кризових та небезпечних ситуаціях. Внутрішньошкільна та міжвідомча взаємодія щодо забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Формування культури безпечної поведінки та відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я здобувачів освіти.

МОДУЛЬ 2. Методичний апгрейд вихователя: сучасні стратегії роботи з дітьми з ООП

Тема 2.1. Адаптивні стратегії вихователя у роботі з дітьми з ООП: сучасні методики, інструменти та практичні рішення

Сучасне розуміння адаптивності вихователя Роль вихователя у спеціальному ЗЗСО: підтримка розвитку, формування безпечного середовища, індивідуалізація взаємодії. Адаптивні стратегії роботи з дітьми з ООП: диференціація виховних впливів, адаптація комунікації, сенсорно-чуттєва підтримка. регуляція поведінки через позитивні підкріплення, мікростратегії для дітей з інтелектуальними порушеннями, РАС, порушеннями слуху/зору.

Методики, які працюють у спеціальних ЗЗСО: візуальна підтримка (розклади, картки, соціальні історії), структуроване середовище (зони, маршрути, правила), метод «малих кроків», емоційно-поведінкові техніки (спокійний голос, моделювання поведінки, техніка «пауза»). Інструменти вихователя для щоденної роботи: чек-листи поведінкової підтримки, індивідуальні картки успіху, міні-рутини для стабілізації емоцій, короткі інструкції для дітей з різними типами ООП. Типові помилки вихователя: непослідовність, надмірні вимоги, перевантаження стимулами, неправильний темп взаємодії та як їх уникнути.

Тема 2.2. «Педагогічна діагностика та індивідуалізація виховної роботи з дітьми з ООП у спеціальних ЗЗСО».

Педагогічна діагностика в роботі вихователя: сутність, завдання, межі компетентності Наукове підґрунтя діагностики; відмінність між педагогічною, психологічною та корекційною діагностикою. Принципи діагностування дітей з різними категоріями ООП: діти з інтелектуальними порушеннями, діти з РАС, діти з порушеннями слуху/зору, діти з тяжкими порушеннями мовлення, діти з комплексними порушеннями. Методи педагогічної діагностики, доступні вихователю: педагогічне спостереження, аналіз поведінкових проявів, мікродіагностика соціально-побутових навичок, картки розвитку та чек-листи, аналіз виконання рутин і доручень.

Індивідуалізація виховної роботи на основі діагностичних даних: формування індивідуальних виховних цілей, адаптація середовища, добір методів і стратегій, визначення «зони найближчого розвитку» (Виготський) у контексті спеціального ЗЗСО. Науково обґрунтовані моделі індивідуалізації: модель «малих кроків», модель підтримки поведінки (PBS), модель структурованого навчання (TEACCH) у виховній діяльності, модель сенсорної підтримки. Типові помилки вихователя під час діагностики та індивідуалізації Неправильна інтерпретація поведінки, надмірне узагальнення, відсутність системності, неузгодженість із командою фахівців.

Тема 2.3. «Соціально-педагогічні стратегії підтримки дітей з ООП у спеціальних ЗЗСО: взаємодія, середовище, розвиток».

Соціально-педагогічна підтримка дітей з ООП: сутність, завдання, наукові підходи Роль вихователя у системі соціально-педагогічної допомоги; міждисциплінарна взаємодія. Соціально-педагогічні потреби дітей з різними категоріями ООП: потреби у безпеці та стабільності, потреби у соціальній взаємодії, потреби у підтримці самостійності, потреби у сенсорній та емоційній регуляції. Стратегії соціально-педагогічної взаємодії вихователя з дитиною: моделювання соціальних навичок, формування позитивної поведінки, підтримка комунікації (вербальної та невербальної), соціальні історії та сценарії взаємодії, техніки розвитку саморегуляції.

Організація соціально безпечного та підтримувального середовища у спеціальному ЗЗСО: структурованість простору, правила та ритуали, соціально-педагогічні мікрорежими, профілактика соціальної ізоляції. Партнерство вихователя з родиною та командою фахівців: соціально-педагогічний супровід сім'ї, узгодження виховних стратегій, етичні принципи взаємодії. Типові труднощі у соціально-педагогічній роботі з дітьми з ООП та шляхи їх подолання Непослідовність, конфліктні ситуації, емоційне перевантаження дитини, бар'єри комунікації.

Тема 2.4. Педагогічна практика. «Проектування та реалізація адаптивних виховних практик для дітей з ООП у спеціальних ЗЗСО: від діагностики до впровадження»

Формування практичних умінь проектувати та впроваджувати адаптивні виховні практики для дітей з ООП. Повний цикл роботи: від педагогічної діагностики та визначення індивідуальних потреб дитини — до

створення персоналізованих виховних стратегій, мікрорутин, поведінкових рішень і сценаріїв взаємодії. Аналіз реальних кейсів, розроблення індивідуальних планів виховної роботи та створення адаптивних виховних ситуацій для різних категорій ООП.

Моделювання виховних ситуацій, відпрацювання стратегій у рольових вправах та рефлексії ефективності застосованих інструментів. Можливість протестувати власні рішення, побачити сильні та слабкі сторони взаємодії, навчитися коригувати стратегії відповідно до поведінкових проявів дитини.

Тема 2.5. Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціального закладу загальної середньої освіти.

Ознайомлення з положенням про діяльність спеціального закладу освіти. Основні напрями роботи. Класифікація типів закладів. Наповнюваність класів. Ознайомлення із нормативними документами, що регламентують діяльність закладу.

Тема 2.6. Організація освітнього процесу у спеціальному закладі загальної середньої освіти із дотриманням державних стандартів повної загальної середньої освіти.

Ознайомлення з використанням типових освітніх програм спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Корекційна спрямованість освітньої програми, що забезпечує засвоєння матеріалу, розвиток здібностей та подальшу соціалізацію учнів (вихованців).

МОДУЛЬ 3 Цифрова компетентність педагога

Тема 3.1. Безпека в цифровому суспільстві та в освітньому середовищі

Персональні та корпоративні дані, їх конфіденційність. Небезпека в цифровому просторі. Онлайн-злочини в цифровому суспільстві та запобігання їм. Кібербезпека. Кібергігієна. Типи онлайн-загроз та відповідні механізми реагування. Відповідальна та безпечна поведінка в цифровому просторі. Безпечне використання соціальних мереж та месенджерів у освітньому процесі. Захист цифрових пристроїв, персональних даних і електронних (цифрових) освітніх ресурсів. Захист акаунтів від зламу.

Тема 3.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для педагога: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Роль педагогічного працівника в умовах

використання ІІІ в освітньому процесі. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ІІІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ІІІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Практики безбар'єрності та недискримінації
 - Кейс «Шість напрямів безбар'єрності». Аналіз сутності кожного напрямку безбар'єрності та прикладів їх реалізації в Україні; узагальнення результатів групового обговорення.
 - Кейс «Мандрівка Довідником безбар'єрності». Робота з розділами Довідника: аналіз прикладів безбар'єрної мови, коректної термінології, уникнення стигматизуючих та маскувальних слів.
2. Адаптивні виховні практики для дітей з ООП:
 - Вправа «Адаптуй завдання» Адаптація трьох типових виховних ситуацій (ранкове коло, прогулянка, виконання доручення) для різних категорій ООП.
 - Вправа «Візуальна підтримка за 10 хвилин» Створення швидких візуальних карток («правило», «послідовність дій», «емоція», «прохання») та обговорення їх застосування.
 - Вправа «Мікростратегії поведінкової підтримки» Розбір трьох кейсів: – дитина з РАС у стані перевантаження; – дитина з інтелектуальними порушеннями, яка відмовляється виконувати доручення; – дитина з порушеннями слуху, яка не реагує на інструкцію. Розроблення адаптивних кроків вихователя.
 - Міні-рефлексія Визначення інструментів, які можна впровадити вже завтра.
3. Педагогічна діагностика та індивідуалізація
 - Вправа «Діагностичний профіль дитини». Створення педагогічного діагностичного профілю на основі короткого опису дитини з ООП (сильні сторони, труднощі, поведінкові маркери, потреби).
 - Вправа «Індивідуалізація виховної взаємодії». Розроблення – двох індивідуальних виховних цілей; – трьох адаптивних стратегій; – однієї мікроритини для стабілізації емоцій.
 - Вправа «Аналіз кейсу». Робота з реальним кейсом: визначення необхідних діагностичних даних, можливих методів та побудова індивідуалізованої взаємодії.
 - Міні-рефлексія. Які діагностичні інструменти можна застосовувати щодня без перевантаження.
4. Соціально-педагогічні стратегії підтримки
 - Вправа «Соціально-педагогічний портрет дитини» Визначення соціально-педагогічних потреб, ресурсів і ризиків на основі опису дитини.

- Вправа «Стратегія взаємодії» Розроблення: – двох соціально-педагогічних цілей; – трьох стратегій підтримки; – однієї соціальної історії для конкретної ситуації (конфлікт, зміна діяльності, прогулянка).
 - Вправа «Соціально безпечне середовище» Створення моделі мікросередовища (зона відпочинку, комунікації, саморегуляції) для дітей з різними типами ООП.
 - Міні-рефлексія Визначення соціально-педагогічних стратегій, які можна впровадити негайно.
5. Використання штучного інтелекту в роботі педагога
- Вправи на використання ШІ Автоматизація рутинних завдань, створення персоналізованих матеріалів, робота з освітніми ШІ-інструментами та платформами.
6. Цифрова безпека та кіберзахист
- Вправа «Мій цифровий слід» Створення чек-листа для оцінки власної поведінки в соцмережах та онлайн-середовищі.
 - Вправа «STOP Булінг» Аналіз кейсу кібербулінгу та розроблення покрокового плану дій для захисту постраждалого.
 - Вправа «Фішинг чи безпечне повідомлення?» Аналіз прикладів електронних листів і повідомлень, визначення фішингових ознак, розроблення алгоритму безпечних дій.
 - Вправа «Кіберцит педагога» Аудит безпеки власного смартфона/комп'ютера: налаштування приватності, аналіз додатків, оцінка паролів, рекомендації щодо захисту.
 - Вправа «Приватний режим: ON» Налаштування конфіденційності профілю в соцмережах: видимість інформації, доступ до фото, дописів, списку друзів, можливість позначення на зображеннях.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

Законодавчі акти

1. Закон України «Про охорону дитинства»: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 22.06.2026).
6. Постанова КМУ № 305 від 21.03.2018 «Про затвердження Порядку надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг».
7. Постанова КМУ № 872 від 15.09.2021 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання».
8. Постанова КМУ № 957 від 14.12.2016 «Про затвердження Положення про спеціальні заклади освіти».
9. Розпорядження КМУ № 301-р від 07.04.2023 «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.06.2026).
10. Наказ МОН № 1047 від 09.09.2020 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації інклюзивного навчання».

11. Наказ МОН № 1440 від 08.10.2019 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп».
12. Наказ МОН № 1646 від 28.12.2019 «Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти».
13. Наказ МОН № 574 від 30.05.2023 «Про затвердження оновлених методичних рекомендацій щодо роботи з дітьми з ООП».
14. Наказ МОН № 617 від 26.06.2020 «Про затвердження професійного стандарту “Вихователь закладу загальної середньої освіти”».

Основна література

1. Андрєєнкова, В. Л., Войцях, Т. Г., Гриців, І. П., Мельничук, О. В., Харківська, Т. А. *Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу: навчально-методичний посібник*. Київ, 2023. 149 с.
2. Бондар, В. І. *Інклюзивна освіта: теорія та практика*. Київ: Логос, 2021.
3. Данілавичюте, Е. *Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП у закладах освіти*. Київ: Педагогічна думка, 2022.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт / МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shc.hodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf> Дата звернення: 07.03.2026.
5. Колупаєва, А. А. *Діти з особливими освітніми потребами: навчання та розвиток*. Київ: Алатон, 2020.
6. Мартиненко, І. В. *Адаптивні методики роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями*. Харків: Ранок, 2021.
7. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., Смирнова-Трибульська, Є. М. *Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*, 2024, № 16, с. 76–91. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166> Дата звернення: 12.03.2026.
8. Полякова, В. *Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни. У: Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 13.10.2023)*. Київ: НУБІП України, 2023. С. 58–61.
9. Синьов, В. М., та ін. *Спеціальна педагогіка*. Київ: Слово, 2020.
10. Тарасун, В. В. *Корекційно-розвиткова роботи у спеціальних закладах освіти*. Київ: Освіта, 2023.
11. Законодавчі та нормативні документи (як частина основної літератури за темою цифрової компетентності)
12. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> Дата звернення: 07.03.2026.
13. Наказ МОН України № 871 від 03.06.2026 *Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних*

працівників з розвитку цифрової компетентності. URL: <https://mon.gov.ua/n1pa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/> Дата звернення: 12.06.2026.

14. Наказ МОН України від 25.06.2018 №693 "Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами"

15. Наказ МОН України від 26.07.2018 № 813 "Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами"

16. Наказ МОН України від 26.07.2028 №814 "Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами"

17. Наказ МОН України від 06.03.2019 №221 "Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр".

Додаткова література

1. Базові знання з кібергігієни. Дія. Освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/basic-knowledge-of-cyber-hygiene> Дата звернення: 16.06.2026.

2. Виготський, Л. С. *Проблеми розвитку психіки дитини*. Київ: КНЕУ, 2019.

3. Гончаренко, С. У. *Психологія дітей з особливими потребами*. Харків: Основа, 2020.

4. Дія. Освіта. Кібергігієна: як захиститися від фішингу. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/kibergigiena-ak-zahistitisa-vid-fisingu> Дата звернення: 16.06.2026.

5. Дія. Освіта. Онлайн-безпека для освітян. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/simulators/onlajn-bezpeka-dla-osvitan> Дата звернення: 16.06.2026.

6. Кларк, Д., та ін. *Inclusive Education: Practical Approaches for Teachers*. London: Routledge, 2021.

7. Кобзар, Н. М. *Поведінкові стратегії у роботі з дітьми з ООП*. Київ: Педагогічна думка, 2021.

8. Литвин, А. В. *Інклюзивні практики в освіті: сучасні підходи*. Львів: Світ, 2022.

9. Сологуб, О. С. *ІКТ в освіті: YouTube-канал*. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96> Дата звернення: 16.06.2026.

10. Сухомлинська, О. В. *Педагогічна взаємодія в умовах спеціального закладу освіти*. Київ: Освіта, 2023.

11. У / У

12. UNESCO. *Inclusive Education Guidelines*. Paris: UNESCO Publishing, 2020.

